

A Hadtörténeti Intézet és Múzeum Képzőművészeti gyűjteményének 3509/01131 számú pályázati beszámolója

Az NKA Közgyűjtemények Kollégiuma pályázatán a HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum Képzőművészeti gyűjteménye számára megítélt támogatás eredményeként sikerült megvásárolni Márton Ferenc „Kalimagden 1916” című festményét. A vásárlás költségvetése 350.000 Ft, melyből az NKA 300.000 Ft-ot vissza nem térítendő támogatásként folyósított.

A HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum Képzőművészeti gyűjteményének közel 27.000 darabos állományából a festménygyűjtemény rész műtárgyainak száma 2968 darab.

E gyűjteményrész rendkívül vegyes anyagot foglal magába: a kora újkori egyetemes és magyar történelmet bemutató olajfestményektől egészen a kortárs művészek munkáiig található műtárgyakat. A XVIII. századi alkotások közül megemlíteném a 37. Eszterházy gyalogezred tisztikaráról készült sorozatot. Megtalálhatók gyűjteményünkben Barabás Miklós, Benczúr Gyula, Garay Ákos, Lotz Károly, Székely Bertalan, Than Mór, Vágó Pál munkái, hogy csak a legnagyobb neveket említsem. A XX. század eleji művek közül messze kiemelkedik az I. világháborús időszak alkotásainak csoportja.

Az első világháború az írók mellett a képzőművészeket is hadiszolgálatba állította: 1914 és 1918 között több mint kétszáz magyar művész teljesített szolgálatot a különböző hadszíntereken. A hadügy még a harcok kezdetén létrehozta a Sajtóhadiszállás (Kriegspresssequartier) keretei között a Művészcsoportot (Kunstgruppe), hogy az újságírók tudósításai mellett a hadieseményeket a képzőművészek is megörökítsék. Számos híres, és ma már kevésbé ismert festő járta a frontokat és készített rajzokat, vázlatokat, illetve festményeket, amelyeknek egy részét kötelezően a Képgyűjtő-állomásnak (Bildersammelstelle) kellett átadniuk, időnként pedig hadikiállításokon vettek részt. De nem csak a Kunstgruppe tagjai, illetve hivatásos művészek rajzoltak a frontokon, a harcoló katonák közül is sokan megörökítették élményeiket. E tevékenység nyomán számos alkotás maradt az utókorra.

Márton Ferenc (1884-1940) erdélyi magyar festő, grafikus, szobrász, építész, bélyegtervező. 1884. december 15-én született Csíkszentgyörgyön. Csíksomlyón tanult, ahol rajzolásai tehetségével már kisdíjak korában kitűnt társai közül. 1903-ban iratkozott be a budapesti Rajztanárképző Főiskolára. Tanulmányait szülőföldjének székely közössége, valamint Csík vármegye évi 300 korona ösztöndíjjal és anyagi támogatással segítette. A főiskolán –, ahol Székely Bertalan és Hegedűs László növendékeként tanult, – 1908-ban tanári oklevelet szerzett. Még ugyanabban az évben harmadik díjat szerzett egy londoni plakátpályázaton. Ezután Münchenben folytatta tanulmányait.

Az I. világháború idején frontkatonaként szolgált, illetve ugyanezen idő alatt hadi festőként munkálkodott az olasz, a szerb és az orosz harctéren. Riportképeket küldött haza a frontról, rajzokban tudósított a forradalmi eseményekről és a háború utáni Tisza-perről. Háborús tapasztalatait rajzok és pasztellek százaiban örökítette meg, összesen mintegy háromezer rajzot és képet készített a harctéren. Számos festményét jelentette meg különböző tárlatokon, azonban eladnia nem sikerült belőlük. Emiatt kényszerből rajzokat, díszítéseket, valamint illusztrációkat készített több regény és folyóirat számára. Ezen kívül festett kisebb szabású műveket, freskókat és templomokat, illetve vállalt számos köz- és magánépület díszítését. A háború után véglegesen Budapesten telepedett le.

A festőművészet terén elért sikereit és munkásságát követően áttért a szobrászati és építészeti pályára. Ebből az időszakából három jelentősebb művet hagyott maga után. Az egyik a rákoskeresztúri hősi emlékmű, illetve ő készítette az első népfelkelő honvéd

emlékművét is Budapesten. Továbbá Siklódy Lőrinc (1876–1945) szobrászművésszel együtt alkotta meg a kecskeméti temetőben található Katona József-síremléket.

1940. június 8-án hunyt el Budapesten, a Kerepesi temetőben helyezték végső nyugalomra.

A Hadtörténeti Múzeum Márton Ferenc munkásságából 370 darab grafikát őriz. A művész hagyatéka rendkívül vegyes: ceruza-, toll- és pasztellrajzokkal is rendelkezünk. A rajzok 1914 és 1919 között készültek: portré ábrázolások, kidolgozott jelenetek a csata helyszínekről, vázlatrajzok szöveges kiegészítésekkel, melyek alapul szolgálhattak a később elkészült festményeinek.

A pályázati támogatással megvásárolt mű szorosan illeszkedik gyűjteménygyarapítási koncepciónkba: egyik alapelvünk, hogy állandó, időszaki kiállításaink és vásárlásaink összhangban legyenek. Ezen kívül szükséges, hogy a törzsgyűjtemény hiányosságait a lehetőségekhez képest folyamatosan pótoljuk.

Az I. világháború 100. évfordulójához közeledve az egyedi képzőművészeti alkotásokat megvásárlása rendkívül fontos Múzeumunknak.

1914. július 28-án a monarchia hadat üzent Szerbiának, ami az I. világháború kezdetét jelentette. Az ezt követő balkáni hadi események nagyrészt Belgrád közelében zajlottak. 1914. július 29-én osztrák-magyar monitorok aknákkal bombázták, majd november 30-án az osztrák-magyar hadsereg Oskar Potiorek tábornok vezetésével elfoglalta a várost. December 15-én a szerb csapatok Radomir Putnik tábornagy vezetésével visszafoglalták. 1915. október 6-a és 9-e között, egy, a város nagy részének pusztulásával járó elhúzódó csata során a német és osztrák-magyar csapatok August von Mackensen vezértábornagy vezetésével újra elfoglalták Belgrádot (1915. október-novemberben egész Szerbiát). A várost szerb és francia csapatok szabadították fel 1918. november 5-én Louis Franchet d'Espèrey tábornok és Sándor szerb koronaherceg parancsnoklata alatt. Mivel a háború során a frontvonalon feküdt, Belgrád városa igencsak megszenvedte a harcokat.

A kép 1916 telén készült a rommá lőtt Belgrádban, ahol két magyar huszár és egy csukaszürke egyenruhás katona békésen melegednek a tábornó mellett, melyet a romos épületek gerendáiból táplálnak.

A festmény adatai:

Alkotó: *Márton Ferenc*
Címe: *„Kalimagden 1916”*
Datálása: *1916*
Jelzete: *jobbra lent*
Mérete: *70×100 cm*
Leltári száma: *2014.14.1/Kp*

Állapotleírás

A festmény felülete enyhén szennyezett, lakkréteg borítja, sem szakadás, sem pedig a festékréteg kipergése nem észlelhető. A kép ékelhető, keresztmerezítővel ellátott vakkeretre van felfeszítve.

A festményhez díszkeret tartozik.

Érték meghatározás

350.000 Ft.

Szántó Nóra
gyűjteményvezető
Képzőművészeti gyűjtemény
HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum